

Nederlandse tekst (titel VI, hoofdstuk II, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973).

RAAD VAN STATE, AFDELING ADMINISTRATIE

A R R E S T

Nr. 96.198 van 7 juni 2001

A. 78.272/XIII-596.

- In zake :
1. **WELLENS** Jean-Pierre,
 2. **VERWACHT** Guy,
 3. **de vereniging zonder winstoogmerk**
KONINKLIJK BELGISCH VERBOND
VOOR DE BESCHERMING VAN DE
VOGELS,
 4. **de vereniging zonder winstoogmerk**
INTER-ENVIRONNEMENT WALLONIE,

die alle woonplaats hebben gekozen bij
Mr. Gilbert DEMEZ, advocaat,
Wijnheuvelenstraat 227
1030 Brussel,

A. 78.489/XIII-669.

- In zake :
1. **de naamloze vennootschap COMIMET,**
 2. **de BARSY** André,

die beide woonplaats hebben gekozen bij
Mr. Dominique LAGASSE, advocaat,
Terhulpesteenweg 187
1170 Brussel,

tegen :

het Waals Gewest,
vertegenwoordigd door zijn Regering,

dat woonplaats heeft gekozen bij
Mr. Pierre LAMBERT, advocaat,
Defrélaan 19
1180 Brussel.

DE RAAD VAN STATE, XIIIe KAMER,

Gezien het op 14 april 1998 ingediende verzoekschrift, waarbij
Jean-Pierre WELLENS, Guy VERWACHT, de vereniging zonder winstoogmerk

KONINKLIJK BELGISCH VERBOND VOOR DE BESCHERMING VAN DE VOGELS en de vereniging zonder winstoogmerk INTER-ENVIRONNEMENT WALLONIE de nietigverklaring vorderen van het besluit d.d. 11 december 1997 waarbij de Waalse Regering de gedeeltelijke wijziging van de kaartbladen 39/4 en 40/1 van het gewestplan van Waver-Geldenaken-Perwijs definitief vastlegt met het oog op de aanleg van een ecologisch en pedagogisch park en van een golfterrein op het grondgebied van de gemeenten Waver en Rixensart (A. 78.272/XIII-596);

Gelet op arrest nr. 75.678 van 4 september 1998 waarbij de vordering tot schorsing van de tenuitvoerlegging van het voormelde besluit verworpen wordt;

Gelet op de kennisgeving van het arrest aan de partijen;

Gezien het verzoek tot voortzetting van de procedure, ingediend door de verzoekende partijen;

Gezien het op 6 mei 1998 ingediende verzoekschrift, waarbij de naamloze vennootschap COMIMET en André de BARSY de nietigverklaring van hetzelfde besluit van de Waalse Gewestregering van 11 december 1997 vorderen (A. 78.489/XIII-669);

Gezien de regelmatig uitgewisselde memories van antwoord en van wederantwoord;

Gezien het verslag van de heer NEURAY, auditeur bij de Raad van State;

Gelet op de beschikkingen van 30 november 2000, waarbij de neerlegging van de dossiers en het verslag ter griffie wordt gelast;

Gelet op de kennisgeving van het verslag aan de partijen en gezien de laatste memories;

Gelet op de beschikkingen van 17 april 2001, waarvan aan de partijen kennis is gegeven en waarbij wordt bepaald dat de zaken voorkomen op de terechtzitting van 17 mei 2001;

Gehoord het verslag van de heer DAOUD, staatsraad;

Gehoord de opmerkingen van Mr. L. DEMEZ, loco Mr. G. DEMEZ, advocaat, die voor de verzoekende partijen in de zaak A.78.272/XIII-596 verschijnt, van Mr. D. LAGASSE, advocaat, die voor de verzoekende partijen in de zaak A. 78.489/XIII-669 verschijnt, en van Mr. M. JOASSART, loco Mr. P. LAMBERT, advocaat, die voor de verwerende partij verschijnt;

Gehoord het gedeeltelijk eensluidend advies van de heer NEURAY, auditeur;

Gelet op titel VI, hoofdstuk II, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973;

Overwegende dat de volgende feiten dienstig zijn voor het onderzoek van de verzoekschriften :

Volgens de oorspronkelijke voorschriften van het gewestplan van Waver-Geldenaken-Perwijs, dat op 28 maart 1979 door de Koning is goedgekeurd, is het zogeheten Domaine de Mérode, op de grens van de gemeenten Rixensart en Waver en met een oppervlakte van ongeveer tweehonderddertig hectare, ten dele gelegen in een bosgebied en ten dele in een groengebied, terwijl het geheel, in overdruk, als landschappelijk waardevol wordt bestempeld. In de aanhef van het gewestplan wordt inzonderheid als principe van de aanleg gesteld dat "de beboste percelen, of ze vanuit bosbouwkundig oogpunt al dan niet van economische waarde zijn, behouden dienen te blijven wegens hun zeer belangrijke sociale en esthetische functie in zulk een gebied". Voorts wordt gesteld dat "het ... van belang (is) dat het aaneensluitend bosgebied, gevormd door de bossen van Rixensart, Limal en Bierges, eigendom van de prinses de Mérode, wordt beschermd."

Bij beslissing van de Waalse Gewestexecutieve van 19 september 1989 wordt dat domein opgenomen in de speciale beschermingszone van de vallei van de Dijle in de zin van richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand.

Op 13 juni 1989 wordt aan de coöperatieve vennootschap Domaine des princes, in haar hoedanigheid van erfpachtster, een bouwvergunning afgegeven voor de restauratie van het kasteel "château de l'Etoile" en de boerderij daarvan, alsook voor de omvorming van het omliggende park tot een golfterrein. De tenuitvoerlegging van die vergunning wordt geschorst bij arrest nr. 32.953 van

11 augustus 1989 en de vergunning zelf wordt vernietigd bij arrest nr. 33.472 d.d. 29 november 1989, wegens schending van de bepalingen van het gewestplan.

Op 3 juni 1991 is tussen dezelfde vennootschap, de onverdeeldheid de Mérode, de vereniging zonder winstoogmerk Les réserves naturelles en de Koning-Boudewijnstichting een overeenkomst gesloten die verband houdt met "de aanleg van een homogeen geheel bestaande uit een didactisch park, een natuurreservaat en een golfterrein", alsook met de restauratie van het kasteel van Rixensart en van de tuinen ervan. Die overeenkomst bevat inzonderheid bepalingen die bedoeld zijn om de verschillende bestemmingen te verzoenen en ze verleent de vereniging Les réserves naturelles een gebruiksrecht op de delen van het terrein die als een natuurreservaat worden beschouwd.

Op 25 juni 1991 wordt door het college van burgemeester en schepenen van Waver aan de coöperatieve vennootschap Domaine des princes en aan de voormelde vereniging een bouwvergunning afgegeven waarbij hen de toestemming wordt verleend om "een ecologisch en pedagogisch park met een golfterrein aan te leggen". De uitvoering van die vergunning wordt geschorst bij de arresten nr. 37.530 van 13 augustus 1991 en nr. 37.787 van 1 oktober 1991, waarna de vergunning wordt ingetrokken.

Tussen dezelfde partijen wordt op 21 januari 1992 een nieuwe overeenkomst gesloten ter vervanging van de eerste en met dezelfde strekking, maar waarbij deze keer het bestuur wordt verzocht het gewestplan gedeeltelijk te herzien.

Bij een besluit van 4 februari 1993 verklaart de Waalse Gewestexecutieve dat "het behouden, herstellen en beschermen van de natuurlijke rijkdommen van het Domaine de Mérode en de ontwikkeling (in dat domein) van economische en sociaal nuttige activiteiten die het natuurlijk patrimonium niet in het gedrang brengen" waardoor zulk een programma kan worden uitgevoerd, van openbaar nut is, waarna zij het gewestplan van Waver-Geldenaken-Perwijs gedeeltelijk in herziening stelt. Op 10 juni 1993 keurt de Waalse Gewestexecutieve de gedeeltelijke herziening van het gewestplan voorlopig goed "met het oog op de aanleg van een ecologisch en pedagogisch park met een golfterrein op het grondgebied van de gemeenten Rixensart en Waver.". Tijdens het openbaar onderzoek, dat van 25 oktober tot 8 december 1993 plaatsvindt, worden 1566 opmerkingen en bezwaren ingediend.

Op 23 november 1993 brengt de gemeentelijke commissie van advies voor ruimtelijke ordening van Rixensart over het project een negatief advies uit. In dat advies wordt inzonderheid geoordeeld dat "het begrip 'openbaar nut' waarvan voor de gevraagde wijziging sprake dient te zijn, niet kan worden gehanteerd voor de aanleg van een privé-golfterrein op een bebost privé-eigendom" en dat het project de biologische integriteit van de plaats schendt. Op 14 december 1993 verwerpt de gemeenteraad van Rixensart, met 11 stemmen voor en 11 stemmen tegen, bij 2 onthoudingen, een voorstel van gunstig advies over de wijziging van het gewestplan. Op 21 december 1993 stemt de gemeenteraad van Waver in met de voorgestelde wijziging. Op 8 juli 1994 geeft de regionale commissie voor ruimtelijke ordening een gunstig advies, waarvan de conclusie als volgt luidt :

"Aangezien de regionale commissie voor ruimtelijke ordening zich na een plaatsopneming in haar advies van 29 januari 1993 heeft uitgesproken voor het gedeeltelijk in herziening stellen van het gewestplan van Waver-Geldenaken-Perwijs. Zo heeft zij haar advies van 3 december 1990 bekrachtigd waarin zij zich heeft uitgesproken tegen de procedure voor het uitwerken van een bijzonder plan van aanleg dat van het gewestplan zou afwijken voor de aanleg van een golfterrein en waarin zij heeft gevraagd gebruik te maken van de procedure tot het gedeeltelijk in herziening stellen van het gewestplan;

Aangezien in het kader van het openbaar onderzoek geen enkel geloofwaardig alternatief voor dit project van aanleg van het domein is ingediend;

Aangezien de overheid alleen niet kan zorgen voor de financiering die nodig is voor dermate grote eigendommen (zowat 230 ha voor het eigendom de Mérode) en het dan ook van belang is passende vervangingsmechanismen te vinden door formules van partnerschap."

De wijziging van het gewestplan wordt definitief aangenomen bij een besluit van 6 april 1995, doch vernietigd bij arrest nr. 56.194 van 10 november 1995, omdat dit besluit, wegens zijn verordenende aard, eerst ter fine van advies aan de afdeling wetgeving van de Raad van State voorgelegd had moeten worden.

De Gewestregering hervat de procedure en legt het ontwerp voor aan de afdeling wetgeving, die op 17 maart 1997 advies L.25.397/9 geeft, naar luid waarvan "het ontwerp ... geen aanleiding (geeft) tot opmerkingen."

De wijziging van het gewestplan wordt definitief aangenomen bij het bestreden besluit, dat de Gewestregering op 11 december 1997 heeft uitgevaardigd en in het Belgisch Staatsblad van 18 februari 1998 wordt bekendgemaakt. Bij dat besluit wordt in artikel 2 van de tekstvoorschriften van het gewestplan een punt 7.6.4. ingevoegd met bepalingen waarvan vermeld wordt dat ze

dienen tot "aanvulling van artikel 178.4.3. van het Waalse Wetboek van Ruimtelijke Ordening, Stedenbouw en Patrimonium" en die als volgt zijn gesteld :

"7.6.4. Zogenaamd "Domaine de Mérode"

1. Slechts op het grondgebied van de stad Waver : op de percelen zullen een golfbaan met 18 holes en haar infrastructuren ingericht worden voor zover die aan de volgende beperkende voorwaarden voldoen :

- de integriteit van de site respecteren;
- zorgen voor het onderhoud en de ontwikkeling van de verscheidenheid en de typische kenmerken van de fauna en de flora;
- de bosmantel rondom greppels in stand houden en herstellen;
- zorgen voor een ecologisch grondbeheer en voor het gebruik van milieuvriendelijke producten en meststoffen;
- de site kunnen omkeren tot een beboste groene ruimte;
- de verbouwing en de uitbreiding van bestaande gebouwen worden alleen toegestaan als ze het leefmilieu respecteren en als ze betrekking hebben op de golfbeoefening, d.w.z. gebouwen bestemd voor :
 - het beheer en de exploitatie van een golfbaan;
 - de huisvesting van het personeel;
 - het verblijf van de leden en hun gasten, de restauratie en het aangrenzende openluchtparkeren;
- toegestaan worden de kleine en lichte gebouwen opgenomen in een uitputtende opsomming en betreffende de enige sportbeoefening, zoals :
 - houtschuilplaatsen;
 - sanitaire voorzieningen.

2. Op het grondgebied van de stad Waver : een gebouw uitsluitend bestemd voor de infrastructuur betreffende de studie van het natuurlijke milieu en voor het onthaal van een studiegroep mag opgericht worden in de verlenging van de bestaande gebouwen; het mag echter niet als woonplaats worden gebruikt, zelfs tijdelijk;

3. Een voor het publiek toegankelijke weg voor natuurwaarneming mag aangelegd worden op het geheel van de site voor zover het leefmilieu daardoor niet beschadigd wordt en de weg uitsluitend bestemd is voor voetgangers";

Overwegende dat er, wegens de verknochtheid die beide zaken vertonen, grond is om ze samen te voegen;

Overwegende dat de verwerende partij betoogt dat het verzoekschrift tot nietigverklaring dat op 6 mei 1998 ingediend is door de naamloze vennootschap COMIMET en André de BARSY, verzoekende partijen in de zaak A. 78.489/XIII-669, te laat ingediend is, namelijk meer dan zestig dagen na de bekendmaking bij uittreksel van de bestreden handeling in het Belgisch Staatsblad van 18 februari 1998;

Overwegende dat krachtens de artikelen 8, 11 en 40, § 5, van het Waals Wetboek van Ruimtelijke Ordening, Stedenbouw en Patrimonium, in de lezing ervan die op het geschil van toepassing is, de provinciegouverneur ermee belast was afschriften van het herziene plan over te zenden aan de verschillende gemeenten waarop het plan betrekking heeft en het publiek door middel van aanplakbiljetten mede te delen dat het in elk gemeentehuis van het plan kennis kan nemen; dat in het onderhavige geval het nieuwe plan op 31 maart 1998 aan de stad Waver overgezonden is;

Overwegende dat wanneer voorzien is in een bijzondere formaliteit inzake bekendmaking, alleen de nakoming ervan de termijn doet ingaan om een beroep tot nietigverklaring in te stellen; dat het op 6 mei 1998 ingestelde beroep dus ontvankelijk is;

Overwegende dat de verzoekende partijen in de zaak A. 78.272/XIII-596 een middel, het vijfde van het verzoekschrift, ontleen aan schending van richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand, en inzonderheid van artikel 4 ervan, "doordat de bestreden handeling ertoe strekt de aanleg van een golfterrein mogelijk te maken binnen de grenzen van de vallei van de Dijle, die op 19 september 1989 door de Waalse Gewestexecutieve is aangewezen als speciale beschermingszone (SBZ), terwijl de aanleg en de exploitatie van het golfterrein, dat door de aanneming van de bestreden handeling mogelijk is gemaakt, leiden tot een aantasting van het ecosysteem, dat dient te worden beschermd, en strijdig zijn met de verplichtingen die uit de Europese richtlijn voortvloeien (omdat) die handelingen schade toebrengen aan broed-, migratie- en overwinteringsplaatsen van beschermde wilde vogels", inzonderheid van de zwarte specht, de grote roerdomp en de wespendif;

Overwegende dat artikel 4 van de voormelde richtlijn 79/409/EEG van 2 april 1979 inzonderheid als volgt luidt :

- "1. Voor de leefgebieden van de in bijlage I vermelde soorten worden speciale beschermingsmaatregelen getroffen opdat deze soorten daar waar zij nu voorkomen, kunnen voortbestaan en zich kunnen voortplanten.

(...)

De Lid-Staten wijzen met name de naar aantal en oppervlakte voor de instandhouding van deze soorten meest geschikte gebieden als speciale beschermingszones aan, waarbij rekening wordt gehouden met de bescherming die deze soorten in de geografische zee- en landzone waar deze richtlijn van toepassing is, behoeven.

(...)

4. De Lid-Staten nemen passende maatregelen om vervuiling en verslechtering van de woongebieden in de (...) beschermingszones te voorkomen, alsmede om te voorkomen dat de vogels aldaar worden gestoord, voor zover deze vervuiling, verslechtering en storing, gelet op de doelstellingen van dit artikel, van wezenlijke invloed zijn. Ook buiten deze beschermingszones zetten de Lid-Staten zich in om vervuiling en verslechtering van de woongebieden te voorkomen.";

Overwegende dat de verwerende partij uiteenzet dat de oppervlakte van het ontworpen golfterrein ongeveer 10 percent beslaat van het gebied waarvoor een speciale bescherming geldt; dat de begroeiing in die 10 percent niet gewoonweg gerooid zou worden, maar zodanig aangepast zou worden dat tussen de bomen een golfbaan kan worden aangelegd; dat de invloed die de aanleg ervan voor het leefgebied van beschermde vogelsoorten zou kunnen hebben nader zal worden bepaald wanneer, na een milieu-effectonderzoek, de bouwvergunning wordt afgegeven, en die invloed niet noodzakelijkerwijze "wezenlijk" zal zijn in de zin van artikel 4.4 van de aangevoerde richtlijn;

Overwegende dat niet betwist wordt dat bepaalde soorten die met uitroeiing bedreigd worden en die worden vermeld in bijlage I bij de genoemde richtlijn op de plaats leven, zoals de zwarte specht, de grote roerdomp en de wespandief; dat de verzoekende partijen voor de eerste keer, als bijlage bij hun laatste memorie, een brief voorleggen van 31 augustus 1994 van directoraat-generaal XI van de Europese Commissie aan de permanente vertegenwoordiger van België bij de Europese Unie, betreffende het "project van een golfterrein te Waver"; dat volgens deze brief "het vanzelfsprekend is dat een dergelijk project, dat ongeveer een vierde van het bijzonder beschermingsgebied beslaat, wezenlijke gevolgen zal hebben voor de woongebieden van de vogels in dat gebied, alsmede voor de trekvogels die er regelmatig vertoeven, gelet op het belang van de plaats voor de migratie en de overwintering van de watervogels. Ik veronderstel dat in het kader van de beslissing betreffende de wijziging van het gewestplan de mogelijkheid overwogen is om maatregelen te treffen ter voorkoming van de verontreiniging of van de verloedering

van deze woongebieden. Deze gevolgen dienen te worden voorkomen krachtens artikel 4, lid 4, de voormelde richtlijn 79/409/EEG"; dat de diensten van de Commissie op 14 december 1994 een "verzoek om bijkomende informatie", waaraan herinnerd is op 19 juni 1995, hebben toegezonden; dat de verwerende partij in haar laatste memorie geen gewag heeft gemaakt van enig antwoord op dit verzoek om bijkomende informatie; dat ze evenmin meer uitleg heeft verstrekt over haar houding terwijl uit de brief van 31 augustus 1994 van directoraat-generaal XI van de Europese Commissie blijkt dat het project wezenlijke gevolgen zal hebben voor de woongebieden van de vogels in dit gebied; dat het middel derhalve gegrond is;

Overwegende dat de andere middelen, gesteld dat ze gegrond zijn, geen ruimere nietigverklaring kunnen meebrengen; dat er geen grond is om ze te onderzoeken,

B E S L U I T :

Artikel 1.

De zaken met de nummers A. 78.272/XIII-596 en A. 78.489/XIII-669 worden samengevoegd.

Artikel 2.

Vernietigd wordt het besluit d.d. 11 december 1997 waarbij de Waalse Regering de gedeeltelijke wijziging van de kaartbladen 39/4 en 40/1 van het gewestplan van Waver-Geldenaken-Perwijs definitief vastlegt "met het oog op de aanleg van een ecologisch en pedagogisch park en van een golfterrein op het grondgebied van de gemeenten Waver en Rixensart".

Artikel 3.

Dit arrest zal bij uittreksel in het Belgisch Staatsblad worden bekendgemaakt op dezelfde wijze als het vernietigde besluit.

Artikel 4.

De kosten, bepaald op 70.000 frank, komen ten laste van de verwerende partij.

Aldus uitgesproken te Brussel, in openbare terechtzitting van de XIIIe kamer, op zeven juni tweeduizend en één door :

de Hr.	HANOTIAU,	kamervoorzitter,
Mevr.	GUFFENS,	staatsraad,
de Hr.	DAOUT,	staatsraad,
Mevr.	MALCORPS,	griffier.

De Griffier,

De Voorzitter,

M.-Chr. MALCORPS.

M. HANOTIAU.

VERTALING OVEREENKOMSTIG ARTIKEL 63,
EERSTE LID, VAN DE WETTEN OP DE RAAD VAN STATE,
GECOÖRDINEERD OP 12 JANUARI 1973.